

AANGETEKEND VERSTUURD

Plantage Weesperbuurtvereniging
Petra Catz
Plantage Middenlaan 9
1018 DA Amsterdam

Raad van State
Afdeling Bestuursrechtspraak
Postbus 20019
2500 EA Den Haag

Amsterdam, 12 maart 2020

Betreft: Nadere Memorie - Holocaust Namenmonument - Uw nummer: 201906164/1/A1

Geacht College,

Namens de Plantage-Weesperbuurtvereniging wil ik met het onderstaande ingaan op het verweerschrift van 13 november 2019 zoals ingediend namens de gemeente Amsterdam.

Inleiding:

Er is in de geschiedenis van dit dossier al veel naar voren gebracht. Wij zijn ons ervan bewust dat we ervoor moeten waken in herhalingen te vallen. Toch noopt zowel de inhoud als de toon van het verweerschrift van de gemeente ons nog een commentaar in te sturen.

Het verweerschrift toont opnieuw het ontbreken van bereidheid om te luisteren of inhoudelijk in te gaan op argumenten. Nooit heeft de gemeente in deze juridische strijd op welk punt dan ook gezegd: "ja, daar hebben jullie wel een punt. Daar zit wat in. Zo is het inderdaad niet gegaan." Of het nu gaat om grote dingen, zoals de wijze waarop de locatiekeuze tot stand is gekomen en de betekenis ervan, of iets minder essentieels, zoals de geschatte aantallen te verwachten toeristen, de gemeente staat pal voor haar drogredeneringen en voor haar eigen onwaarschijnlijke schijnwerkelijkheid. Zij verschanst zich achter een smalle procedurele juridische redeneertrant en neemt daarin bij herhaling wonderlijke en ongeloofwaardige stappen. Het verweerschrift is opnieuw een teleurstellende herhaling van zetten. Men probeert het verleden te herformuleren en recht te breien wat krom is.

We zullen hieronder een en ander nader preciseren.

1. *Het eerste monument voor alle slachtoffers?*
(reactie op de inleiding verweerschrift- par 1.1.)

Het gebrek aan reflectie ten aanzien waar het in dit dossier in de kern om gaat, wordt al duidelijk door de eerste alinea van het verweerschrift. Daar staat ten onrechte dat het monument wordt opgericht ten nagedachtenis van "de" 102.000 Joodse en 220 Sinti en Roma slachtoffers van de Holocaust. "*Het is daarmee het eerste monument in Nederland ter nagedachtenis van alle slachtoffers van de Holocaust.*"

Ten eerste is het Namenmonument uitdrukkelijk niet een monument voor "alle slachtoffers van de Holocaust". Dat is het nu juist niet. Om te beginnen: "alle slachtoffers van de Holocaust", dat zou nog wel even een groter monument vergen. Maar ook is het, helaas, niet zo dat het monument plek geeft aan de namen van alle **Nederlandse** Joden en andere Joden die zich **in Nederland** bevonden die zijn omgekomen of omgebracht als gevolg van de Holocaust. Het NAC hanteert een beperkte definitie om te bepalen welke namen wel en welke niet op het monument komen. Deze aanpak leidt nu juist –

zoals wij ook als bijlage bij de nadere memorie in bezwaar hebben ingebracht (Productie 26) – tot talrijke onduidelijkheden en vragen. Het NAC heeft voor criteria gekozen waardoor er nogal wat mensen die zonder enige twijfel als slachtoffer van de Holocaust beschouwd kunnen worden, geen plek zullen krijgen op het monument. Het NAC brengt het zelf zo onder woorden (zie, bijvoorbeeld, interview met Grishaver op de website van nieuws030 (<https://www.nieuws030.nl/columns/terlingen-met-jacques-grishaver-van-het-namenmonument/>): *Om het kernachtig te zeggen: het gaat om mensen die omgekomen zijn ten gevolge van de sjoah en die géén graf hebben. (...) De mensen die in Westerbork zijn omgekomen, zijn begraven. Die hebben een graf. (...) Er zijn natuurlijk vele andere slachtoffers. (...). Maar op het monument gaat het echt alleen om mensen die omgekomen zijn ten gevolg van de sjoah en geen graf – ik zou bijna zeggen geen bezoekgraf – hebben. Je moet ergens een lijn trekken*”.

Ten tweede: Er zijn in Nederland al lang monumenten ter nagedachtenis van de slachtoffers van de Holocaust. Zo hebben wij bijvoorbeeld de Hollandsche Schouwburg met de (familie)namenwand, we hebben het Auschwitz-Monument van Wolkers, er is het digitaal Joods Monument, er is Westerbork. Natuurlijk, *dit* monument, deze namenwand van Libeskind, die is er inderdaad nog niet. Maar het is, wellicht als poging om het belang van dit project zo groot mogelijk te doen lijken, nogal narrow minded, en daarbij ook simpelweg onjuist, om te stellen dat dit beoogde monument het “eerste monument in Nederland is ter nagedachtenis van alle slachtoffers van de Holocaust”.

2. *Het locatiekeuze-besluit: Het is constitutief voor de omgevingsvergunning, en het is geen besluit ter voorbereiding van een privaatrechtelijke rechtshandeling.*
(reactie op verweerschrift 1.2.1)

De gemeente wijdt een aantal alinea's aan het locatiebesluit en stelt dat dat besluit in deze juridische procedure niet aan de orde is. De alinea's bevatten onheldere, onbegrijpelijke en op punten ook tegenstrijdige argumentatie.

Allereerst een paar citaten uit het verweerschrift onder elkaar (markeringen zijn toegevoegd):

a. Besluitvorming: eerst fase 1 locatiebesluit en dan fase 2 omgevingsvergunning (pag 3)

Het proces in aanloop naar de realisatie van het Namenmonument is te onderscheiden in twee fasen. Fase 1 betreft de keuze van de voorkeurslocatie voor het Namenmonument. Fase 2 betreft de toets van het uiteindelijk aangevraagde bouwplan aan de wettelijke kaders die gelden voor vergunningverlening. Fase 1 diende slechts

b. Fase 1 - voorbereiding privaatrechtelijke overeenkomst / toets omgevingsrecht / draagvlak (pag 3) (tekst sluit direct aan op de tekst in citaat a)

aan de wettelijke kaders die gelden voor vergunningverlening. Fase 1 diende slechts ter voorbereiding van de privaatrechtelijke overeenkomst tussen de gemeente en het NAC met betrekking tot het ter beschikking stellen van de gronden voor het Namenmonument. Fase 1 betreft uitdrukkelijk een politiek bestuurlijk proces om op democratisch gelegitimeerde wijze tot een locatiekeuze te komen die op draagvlak kan rekenen, dat geen onderdeel uitmaakt van het omgevingsrechtelijk toetsingskader dat geldt voor de verlening van een omgevingsvergunning. Fase 2 betreft de

c. Fase 1 staat los van fase 2 (pag 9)

Het locatiekeuzebesluit staat volledig los van het besluit ter verlening van de omgevingsvergunningen. Het feit dat een locatiekeuzebesluit was genomen door de gemeenteraad betekende **immers** niet automatisch dat ook de benodigde omgevingsvergunningen voor de realisatie van het Namenmonument zouden worden verleend door het dagelijks bestuur. Een aanvraag voor een omgevingsvergunning moet op haar eigen merites worden beoordeeld door het dagelijks bestuur, met inachtneming van de daarvoor geldende wettelijke toetsingskaders. Dat is ook bij de

- d. *nogmaals fase 1: geen toets ruimtelijke ordening “nu” er nog geen aanvraag omgevingsvergunning was.. (pag 4)*

Fase 1 betreft in het geheel **dus** geen toetsing aan een goede ruimtelijke ordening, **nu** in deze fase nog geen sprake was van een aanvraag voor een omgevingsvergunning voor de realisatie van het Namenmonument. In deze fase is in het geheel ook geen publiekrechtelijke toestemming gegeven voor de realisatie van het uiteindelijke ontwerp van het Namenmonument, nu fase 1 slechts voorzorg in de keuze van een geschikte locatie voor een Namenmonument ter voorbereiding van een privaatrechtelijke rechtshandeling, namelijk het sluiten van een overeenkomst voor het ter beschikking stellen van de gronden van de locatie aan het NAC.

- e. *Zonder vergunning geen monument. Locatiebesluit dus daarvoor niet relevant. (pag 4 – direct volgend citaat d) - di)*

Fase 1 heeft onverlet gelaten dat in fase 2 de uiteindelijke publiekrechtelijke toestemming is verleend voor de realisatie van *het* Namenmonument. Zonder fase 2 zou het Namenmonument **dan ook** niet op het Weesperstraatplantsoen gerealiseerd kunnen worden. Het dagelijks bestuur stelt zich **gelet op het bovenstaande** op het standpunt dat het locatiekeuzebesluit van 22 juni 2016 van de gemeenteraad een besluit ter voorbereiding van een privaatrechtelijke rechtshandeling betreft, en

- f. *nogmaals: doel locatiekeuzebesluit (pag 9)*

Namenmonument. Het locatiekeuzebesluit diende dan ook niet ter voorbereiding van de bestuursrechtelijke besluitvorming ten behoeve van de omgevingsvergunningen voor het Namenmonument. Verwezen wordt in dit kader naar hetgeen hierover in de inleiding onder 1.2 is opgemerkt.

Wat zijn in onze ogen de belangrijkste aspecten van dit alles?

* ***locatiebesluit vs verlenen omgevingsvergunning.***

Citaat a) is juist. Zo is het inderdaad gegaan, al was dat niet conform de vastgestelde procedure. Er is een besluit genomen over de locatie toen er nog geen ontwerp was. Daarna is voor de aangewezen locatie een ontwerp gemaakt, en voor dit ontwerp is een omgevingsvergunning aangevraagd. Een begrijpelijke opeenvolging van fases in een proces. Tot zover is het simpel.

* ***Verhouding 1ste fase en 2^e fase***

Maar vervolgens neemt de gemeente een grote sprong (citaat b). Deze tekst volgt direct, zelfde alinea, op citaat a. Ineens wordt gezegd dat fase 1 geheel los staat van fase 2. Er wordt ineens, zo maar, gesteld dat fase 1 gericht zou zijn op het sluiten van een privaatrechtelijke overeenkomst.

Op pagina 9 (citaat c) wordt met wat meer woorden toegelicht waarom het locatiebesluit los moet worden gezien van het besluit een omgevingsvergunning te verlenen. De redenering is nu anders. Het staat los, zo argumenteert de gemeente, *omdat* (“immers”) het eerste besluit niet automatisch betekent dat de vergunningen verleend zullen gaan worden.

Deze redenering is onlogisch en onbegrijpelijk. Het is andersom: als het eerste besluit nooit zou zijn genomen, als niet duidelijk zou zijn op welke locatie het namenmonument mag komen, als niet vast staat voor welke plek een ontwerp kan worden gemaakt, dan had dat betekend dat er *nooit* een omgevingsvergunning voor die plek *had kunnen worden aangevraagd* laat staan verstrekt. Het is niet mogelijk een omgevingsvergunning aan te vragen voor een ontwerp “nergens”, of op “een onbekende plek”.

* ***Toets aan goede ruimtelijke ordening***

Vervolgens is ook onbegrijpelijk waar de gemeente stelt (citaat d) dat bij fase 1 **dus** geen enkele toetsing zou hebben plaats gevonden aan een goede ruimtelijke ordening. Het woord “**dus**” slaat op de vorige alinea, waarin wordt verteld hoe en wanneer besloten is over de locatie.

Er werd in fase 1 bij het locatiebesluit juist wél getoetst aan aspecten van ruimtelijke ordening. Immers: het toetsingskader dat was ontwikkeld ten behoeve van de keuze van de locatie, bestond voor een belangrijk deel uit ruimtelijke relevante criteria.

Wij wijzen hier nog eens op het locatiebesluit (Productie 13), waar de raad – niet toevallig – besloot

kennis te nemen van:

1. de bijgevoegde notitie "Locatiekeuze Holocaust Namenmonument";
2. het rapport van Royal Haskoning/DHV van 23 maart 2016 "Locatieadvies Holocaust Namenmonument in Amsterdam" met de bij behorende wegingsmatrix (ongewogen en gewogen), waarin 16 locaties in Amsterdam worden beschreven en gewaardeerd;
3. het rapport van Ruimte en Duurzaamheid "Holocaust Namenmonument haalbaarheidsstudie locatie Weesperstraat", met daarin de Stedenbouwkundige randvoorwaarden.

Het locatieadvies van RHK/DHV, een van de twee essentiële onderliggende stukken tbv het locatiebesluit, geeft in paragraaf 4.3 de criteria aan. Het bevat nogal wat aspecten van ruimtelijke ordening.

4.3 De geselecteerde criteria

De criteria die hieronder zijn opgesomd, zijn bepalend voor de geschiktheid van een locatie voor vestiging van het HNM Monument. Voor het overzicht zijn de criteria ingedeeld in vier groepen: doelcriteria, inpassingscriteria, omgevingscriteria en haalbaarheidscriteria.

Doelcriteria: Binnen Joods Kwartier;; Prominente locatie / locatie met statuur;; Zichtbaar en herkenbaar vanaf de openbare weg; Openbaar toegankelijk;

Inpassingscriteria : Relatie Joodse erfgoed /monumenten Holocaust; Waardige en rustige herdenkplaats; Beschikbare ruimte; Afsluitbaarheid; Toezicht; Bereikbaarheid; Verkeersveiligheid;

Omgevingscriteria : Effect op nabije functies; Effect natuur en groen; Effect op (sociale) veiligheid; Effect op stadsbeeld;

Haalbaarheidscriteria : Herinrichting voorgenomen; Technische aspecten; Kostenniveau gemeente; Realisatietermijn

Ook de Haalbaarheidsstudie, door de gemeente uitgevoerd kennelijk omdat een dergelijk onderzoek op dat moment voor die besluitvorming noodzakelijk werd geacht, was uitsluitend gericht op aspecten van ruimtelijke ordening. Ook dit stuk is ingebracht als *onderbouwing* van de voordracht en maakt duidelijk dat het bij de keuze vooral ging om aspecten van ruimtelijke ordening.

Uit alles blijkt dat het bij het locatiekeuze-besluit uitdrukkelijk ging om een goede en passende locatie te vinden voor een toekomstig, nog te ontwerpen, monument, die tenminste op een voldoende en liefst groot draagvlak zou kunnen rekenen. Zonder enige twijfel was dat het doel van het locatiekeuzebesluit.

En, omdat het een besluit betreft dat ziet op aspecten van ruimtelijke ordening, moet dit besluit kunnen worden getoetst. Daarom behoort het onderdeel te zijn van de onderhavige procedure.

*** Doel besluitvorming in de raad**

Ook het woord draagvlak komt weer in het verweerschrift terug waar (zie citaat b) wordt gesteld dat fase 1 **uitdrukkelijk** [nadruk toegevoegd] ging om een politiek bestuurlijk proces **om** [nadruk toegevoegd] op democratisch gelegitimeerde wijze tot een locatiekeuze te komen die op draagvlak kan rekenen.

Deze tekst is op zich juist. Het strookt met de doelomschrijving van het hele traject locatiekeuze. Zo werd het feitelijk ook omschreven bij de procedure om tot een locatiebesluit te komen. Zie bijvoorbeeld de brief van de burgemeester van 24 september 2015 (productie 5) waarin staat

Het is onze ambitie om een monument te realiseren dat van respect getuigt voor de slachtoffers, dat op een waardige en historisch logische plek komt en dat op voldoende en liefst groot draagvlak kan rekenen.

Het was het doel, maar het is niet gelukt. De procedure die was ontworpen om het doel te bereiken (de vastgestelde maar nooit gevolgde 2-fasen procedure) bevatte duidelijk meer waarborgen dan de ineen geschoven procedure (in 1 fase) die uiteindelijk is doorlopen (zie beroepschrift par. 5.2 pag 34-38).

Het is onjuist te stellen dat er sprake is van draagvlak voor een plan op basis van het feit dat de gemeenteraad ermee instemt. Draagvlak betekent - ten minste voldoende en liefst brede - steun en instemming bij omwonenden, bij andere bewoners van Amsterdam en in dit geval ook steun van een bredere groep mensen. En daarbij is ook duidelijk dat “draagvlak voor een locatie” hier beschouwd moet worden (mede) als verband houdend met elementen van ruimtelijke ordening, cq inpasbaarheid in de omgeving. Er is echter op geen enkele manier ooit onderzoek gedaan naar draagvlak – over dit alles hebben wij in het beroepschrift reeds uitgebreid geschreven.

Citaat d verdient een zorgvuldige lezing. Misschien dat deze alinea wel het best weergeeft hoe onnavolgbaar de redenering van de gemeente is als ze wil aantonen dat er bij de locatiekeuze niet is getoetst aan aspecten van ruimtelijke ordening. De redenering is:

- Fase 1 (locatiebesluit) betreft in het geheel geen toetsing aan ruimtelijke ordening ...
omdat er op dat moment nog geen sprake is van een aanvraag voor een omgevingsvergunning.
- Er is in fase 1 ook helemaal omgevingsvergunning afgegeven voor het uiteindelijke ontwerp..
omdat het in fase slechts ging over de keuze van een geschikte locatie voor een namenmonument ...
- ... ter voorbereiding van een privaatrechtelijke rechtshandeling, namelijk het sluiten van een overeenkomst mbt beschikkingstelling van de gronden van de locatie.

Het eerste punt is onzin (zie ook de alinea hierboven). Toetsen aan ruimtelijke ordening kan best in ander verband dan binnen een aanvraagprocedure voor een omgevingsvergunning. In dit geval was het in het kader van een besluit dat vooraf ging aan de aanvraagprocedure omgevingsvergunning. Het betrof een besluit dat die aanvraag / vergunningverlening moest faciliteren. Maar ook, bijvoorbeeld, bij vaststellen van een bestemmingsplan zal er getoetst worden op aspecten van ruimtelijke ordening.

Het tweede punt is een waarheid als een koe. Het locatiekeuzebesluit ging over de keuze van de locatie. Er was nog geen (schets)ontwerp en geen aanvraag. Inderdaad. Er was dus ook geen vergunning verleend. Het ging toen namelijk nog alleen over de locatie. Kan het nog ingewikkelder opgeschreven? Maar dan valt er in **dezelfde zin** ineens de mantra “*ter voorbereiding van een privaatrechtelijke rechtshandeling*” uit de lucht. Onbegrijpelijk, onnavolgbaar en ongefundeerd. Deze term is in geen van de stukken uit die tijd terug te vinden. Wij verwijzen voor een nadere beschouwing met betrekking tot dit punt naar de aparte paragraaf hieronder.

Op pag 9 van het verweerschrift (citaat f) stelt de gemeente het nog eens met andere woorden, maar nu andersom, nl : *Het locatiebesluit diende dan ook niet ter voorbereiding van de latere bestuursrechtelijke besluitvorming.*

De stelling van de gemeente is niet alleen niet onderbouwd, maar ook aantoonbaar onjuist. Het locatiebesluit diende juist wel als eerste stap van het hele traject. De vastgestelde procedure in twee fasen om tot een locatiekeuze te komen maakt dit duidelijk (zie Productie 5). Maar ook blijkt het uit het feit dat de gemeente het opportuun achtte een informatieavond te beleggen voor omwonenden (31 mei 2016, vlak na het besluit van B&W en vlak voordat het besluit aan de raad werd voorgelegd), die was bedoeld de omwonenden te informeren over het locatiebesluit, tijdens welke bijeenkomst ook gesproken is over het verdere (ontwerp en vergunningsverlening) traject (zie Productie 12).

Daarbij blijkt ook nog een verbijsterend inconsequentie. Hoewel uit veel stukken blijkt dat dat onjuist is, houdt de gemeente stug vol dat het bij die bijeenkomst van 31 mei 2016 niet om een *informatie*avond ging maar om een *inspraak*avond. (Wij verwijzen hier ook weer naar de herhaling van zetten op pag 11 van het verweerschrift.) Enerzijds beweert men dus: Het locatiebesluit was **geen** eerste stap van het proces om tot ontwerp en vergunning te komen, maar (citaat d) zou **uitsluitend** ten doel hebben het voorbereiden van een privaatrechtelijke rechtshandeling. Maar anderzijds blijft men erbij: het moment van het locatiebesluit was wel hét moment van de grote (allesomvattende) inspraak. Maar uit alles

blijkt: Die bijeenkomst was **geen** inspraak, het was niet als zodanig bedoeld, het had niet die vorm, en bovendien was er nog niet eens een ontwerp (zie ook hieronder, pag 11 en 12). Maar dan: het lijkt ondenkbaar dat de gemeente inspraak zou willen organiseren, sterker, een dialoog wil aangaan, over een besluit dat alleen genomen is ter voorbereiding van een privaatrechtelijke rechtshandeling.

Hoe het ook moge zijn – en dat is: beide beweringen zijn onjuist – het is duidelijk dat deze twee redeneringen zich so wie so niet met elkaar verhouden. Als het überhaupt wat is, dan is het in ieder geval van tweeën één. Maar de gemeente wil het allemaal, en blijft alle met elkaar in tegenspraak zijnde argumenten met grote volharding verdedigen.

De conclusie: er kan geen twijfel over kan bestaan dat het doel van het locatiebesluit simpelweg was ervoor te zorgen dat een begin gemaakt kon worden met het proces een namenmonument in Amsterdam te krijgen, een locatie te kiezen waar men op kon gaan koersen, opdat het NAC kon gaan ontwerpen, en opdat Amsterdam straks een vergunning zou kunnen gaan afgeven, en alles met het doel dat er straks een Namenmonument zou kunnen komen op een door NAC én door de gemeente geschikt geachte locatie.

* **“Ter voorbereiding op een privaatrechtelijke rechtshandeling”**

De gemeente (citaat d) stelt dat dat fase 1 (“*slechts*”) diende ter voorbereiding van een privaatrechtelijke rechtshandeling. Dit is een onlogisch maar ook onwaarachtig en uit de lucht gegrepen argument.

De stelling kwam in de loop van de juridische procedure ineens tevoorschijn. Tot en met het verweerschrift van de gemeente in beroep (dd 29 maart 2019) was de term “voorbereiding op een privaatrechtelijke rechtshandeling” in dit dossier nog nooit gevallen. Maar in de Nadere Memorie van de gemeente dd 17 mei 2019 (onderaan pagina 2), komt het begrip zo maar ineens, zonder nadere toelichting, tevoorschijn. Daarna wordt het argument als mantra herhaald, maar nooit is een en ander ergens onderbouwd of in enigerlei mate gesubstantieerd. Ook eerder is de term “voorbereiding op privaatrechtelijke rechtshandeling” nergens gevallen, niet in stukken in verband met het locatiebesluit of stukken die later die aan de raad zijn gestuurd of waarover de raad heeft gesproken. Er is in de Raad ook nooit (niet ten tijde van het locatiebesluit, niet later) gesproken over een overeenkomst, of hoe die eruit zou moeten zien. De bewering dat het locatiebesluit ten doel had de voorbereiding van een overeenkomst tussen de gemeente en het NAC, mist dan ook grond.

Ook is nergens uit gebleken dat er in die fase door het college zou zijn nagedacht over (een vorm van) een overeenkomst. Als dat op dat moment aan de orde zou zijn geweest, zou dat zijn gebleken uit de achterliggende stukken bij deze besluitvorming. De voordracht aan de raad was duidelijk. Het ging bij het locatiebesluit gewoon, logisch en simpel, om het vaststellen van een locatie voor een toekomstig namenmonument.

In dit verband wijzen wij nogmaals naar het locatiebesluit (Productie 13).

De raad heeft besloten

kennis te nemen van:

1. de bijgevoegde notitie “Locatiekeuze Holocaust Namenmonument”;
2. het rapport van Royal Haskoning/DHV van 23 maart 2016 “Locatieadvies Holocaust Namenmonument in Amsterdam” met de bij behorende wegingsmatrix (ongewogen en gewogen), waarin 16 locaties in Amsterdam worden beschreven en gewaardeerd;
3. het rapport van Ruimte en Duurzaamheid “Holocaust Namenmonument haalbaarheidsstudie locatie Weesperstraat”, met daarin de Stedenbouwkundige randvoorwaarden.

in te stemmen met:

4. de zwaardere weging van de door de Nederlands Auschwitz Comité (NAC) opgegeven 4 criteria namelijk: “Joods Kwartier, statuur, openbaar toegankelijk en aanraakbaarheid van de namen”;
5. de “Weesperstraatstrook” als definitieve locatiekeuze voor het Holocaust Namenmonument.

In citaat b) wordt eerst gesteld dat Fase 1 slechts diende ter voorbereiding van de privaatrechtelijke overeenkomst tussen de gemeente en het NAC met betrekking tot het ter beschikking stellen van de gronden voor het namenmonument. In de volgende zin volgt dan een onderbouwing, met de redenering dat het in die fase *“uitdrukkelijk een politiek bestuurlijk proces betrof om op democratisch gelegitimeerde wijze tot een locatie te komen die op draagvlak kan rekenen, dat geen onderdeel uitmaakt van het omgevingsrechtelijk toetsingskader dat geldt voor de verlening van een omgevingsvergunning”*. Het woord ‘dat’ in deze zin verwijst waarschijnlijk naar het woord *bestuurlijk proces*, maar ook dan is geen sprake van een overtuigend betoog.

In citaat e) schrijft men eerst dat zonder een vergunning (publiekrechtelijke toestemming) er geen namenmonument gerealiseerd zou kunnen worden. Dat is een evidente, heldere en juiste stelling. De erop volgende zin is echter onbegrijpelijk: *“Gelet op bovenstaande stelt het bestuur zich op het standpunt dat het locatiekeuzebesluit van de gemeenteraad (...) een besluit ter voorbereiding van een privaatrechtelijke rechtshandeling betreft.”*

Een onnavolgbare alinea die er niet bijdraagt aan begrip waarom de locatiekeuzebesluit beschouwd zou moeten worden als voorbereiding van een privaatrechtelijke rechtshandeling.

* ***Raad geen rol bij rechtshandelingen***

Het is in dit verband relevant op te merken dat B&W de gemeenteraad heeft verzocht kennis te nemen van de achterliggende stukken en in te stemmen met de Weesperstraat als definitieve locatiekeuze. De raad kreeg hier uitdrukkelijk een rol en een verantwoordelijkheid in de besluitvorming.

In ons bestuurlijke stelsel heeft de gemeenteraad de bevoegdheid te spreken en te beslissen over zaken van ruimtelijke ordening, zoals bestemmingsplannen etc. Uitdrukkelijk heeft de gemeenteraad geen zeggenschap over het aangaan van overeenkomsten of het voorbereiden van rechtshandelingen, zoals uitgifte van grond. Waarom zou B&W eigenlijk de gemeenteraad betrekken bij het locatiekeuzebesluit, als dat besluit echt, daadwerkelijk, en **‘slechts’**, gericht zou zijn op ‘de voorbereiding van een privaatrechtelijke rechtshandeling? En waarom wordt wel te pas en te onpas in de media herhaald dat “de voltallige gemeenteraad heeft ingestemd met het locatiebesluit”?

* ***Wat voor rechtshandeling eigenlijk?***

En dan nog: over welke rechtshandeling zou het hier eigenlijk moeten gaan? Er was ten tijde van dit besluit nog geen enkel idee over de vraag in wat voor soort juridische vorm eea in de toekomst gegoten zou gaan worden, laat staan wat voor soort overeenkomst (privaatrechtelijke rechtshandeling) straks aan de orde zou kunnen zijn. Dat pas later en langzaamaan gedacht werd over de juridische structuur blijkt ook bijvoorbeeld uit het feit dat in een veel latere fase zeer lange tijd is overlegd, onderhandeld, en van gedachten is gewisseld over de vraag in wat voor (juridische) vorm alles gegoten zou moeten gaan worden. Er was eerst een idee (zie Productie RVS-2 bij het hoger beroepschrift, concept-overeenkomst tussen gemeente en NAC dd 1 mei 2018) dat de gemeente het hele monument na de realisatie in eigendom zou krijgen. Daarna is, onder andere wegens afwegingen in verband met een aanbestedingsplicht (zie Productie RVS-3) gekozen voor een andere vorm (Productie RVS-4, de getekende overeenkomst tussen gemeente en NAC dd 31 januari 2019 / 28 februari 2019) waarbij de grond - om niet- aan het NAC ter beschikking zou worden gesteld. Het zou kunnen zijn dat er nog andere versies zijn geweest, doch de gemeente heeft tot nu toe geweigerd bestaande concepten te overleggen die met een beroep op de WOB zijn opgevraagd.

* ***Volledig los? En: Als alles anders zou zijn, wat dan?***

Tenslotte willen wij nogmaals ingaan op de redenering zoals de gemeente die op pag 9 van het verweerschrift naar voren brengt :

Het locatiekeuzebesluit staat volledig los van het besluit ter verlening van de omgevingsvergunningen. Het feit dat een locatiekeuzebesluit was genomen door de gemeenteraad betekende **immers** niet automatisch dat ook de benodigde omgevingsvergunningen voor de realisatie van het Namenmonument zouden worden verleend door het dagelijks bestuur. Een aanvraag voor een omgevingsvergunning moet op haar eigen merites worden beoordeeld door het dagelijks bestuur, met inachtneming van de daarvoor geldende wettelijke toetsingskaders. Dat is ook bij de aanvraag voor de omgevingsvergunning voor het Namenmonument gebeurd. Het locatiekeuzebesluit van de gemeenteraad heeft het dagelijks bestuur dan ook niet gebonden tot het vergunnen van het Namenmonument aan de Weesperstraat. Anders

Natuurlijk is het zo dat het locatiebesluit de gemeente niet bindt, cq dat het besluit niet automatisch betekent *dat* de omgevingsvergunning zal worden verstrekt – dat zal niemand ooit beweren. Maar zelfs als dat het geval zou zijn, dan zou dat nog niet leiden tot de conclusie dat het locatiebesluit **volledig los staat** van het besluit vergunning te verlenen.

De gemeente komt al maar niet to the point. De bedoeling, de hoop, het plan, de kern van de zaak, was uitdrukkelijk dat er uiteindelijk een vergunning zou komen voor een – nog onbekend ontwerp voor een – namenmonument. Het locatiebesluit was de eerste stap. De crux in dit dossier is dat er geen aanvraag **ingediend had kunnen worden** als er geen locatie was geweest. Het NAC wilde een namenmonument, en B&W besloot het NAC in dit streven zo goed mogelijk te steunen.

In dit verband is de precieze tekst van het locatiebesluit nog relevant. Op basis van de voordracht van B&W besloot de raad (zie de hierboven – pag 6 - aangehaalde alinea) **in te stemmen met (..) de Weesperstraatstrook als definitieve locatiekeuze voor het Holocaust Namenmonument**. Niets minder, maar ook niets meer. Er wordt ingestemd met een plek als locatiekeuze. Het is een verklaring dat **men bereid is** om later, na een heel traject, op die plek uiteindelijk een vergunning te gaan verlenen voor een monument.

De locatiekeuze is de eerste fase van het traject, het is dat deel van het proces dat ziet op omgevingsaspecten, ruimtelijke ordening, inpasbaarheid, etc., alle zaken die bij de beoordeling van de vraag of een vergunning verleend kan worden, per definitie aan de orde zijn. Het is ook niet voor niets dat in de vastgestelde procedure was voorzien dat een schetsontwerp beschikbaar zou zijn op het moment dat over de locatie zou worden besloten. De Haalbaarheidsstudie, de noodzakelijk geachte studie die de onderbouwing vormde van het besluit, zag ook bij uitstek op zaken als een goede ruimtelijke ordening en inpasbaarheid.

Dat geldt ook voor (een deel van) de criteria in de matrix in het rapport van RHK. Echter: de kwaliteit van dit rapport moet als onvoldoende worden beoordeeld. In het beroepschrift (pag 39-43) hebben wij uiteengezet waarom deze – voor de besluitvorming noodzakelijk geachte – beoordelingen, de scores in de matrix, tot onzorgvuldige en onjuiste conclusies heeft geleid. De hele beoordeling is al met al zeer gebrekkig en daardoor mist het locatiebesluit de noodzakelijke onderbouwing.

Maar dat laat onverlet dat duidelijk is dat met het locatiebesluit feitelijk een traject is bewandeld waarbij een locatie is gekozen op basis van afwegingen van ruimtelijke ordening. Het locatiebesluit was dus **juist wel** een besluit over ruimtelijke aspecten van “een” toekomstig namenmonument, waarvan het ontwerp nog niet bekend was, maar waarbij wel al expliciet en concreet rekening werd gehouden met en werd nagedacht over mogelijke toekomstige ontwerpen. En **juist daarom** werden in de Haalbaarheidsstudie, opgesteld ten behoeve van een locatiebesluit, ook de randvoorwaarden geformuleerd.

Uit alles blijkt dat er sprake is van een samenhangend geheel. Daarom stelden wij in het beroepschrift dat de locatiekeuze constitutief is voor ontwerp, en vervolgens voor de vergunningsverlening

De conclusie van dit alles is

- Het locatiekeuzebesluit is een besluit dat genomen is op basis van afwegingen in verband met een goede ruimtelijke ordening
- De randvoorwaarden uit de Haalbaarheidsstudie moeten worden meegenomen in de juridische procedure.
- Het locatiebesluit is constitutief voor de verdere gang van zaken rond aanvraag en vergunningsverlening en maakt dus onderdeel uit van de juridische procedure.
- Het locatiebesluit kan niet gezien worden als een besluit ter voorbereiding van een privaatrechtelijke rechtsovereenkomst, maar als een eerste stap om te kunnen komen tot een aanvraag en verlening van een omgevingsvergunning.

3. **Randvoorwaarden Haalbaarheidsstudie** (verweerschrift randnummer 1.3, pag 5)

Op de betekenis van de Randvoorwaarden uit de Haalbaarheidsstudie zijn wij in het hoger beroepschrift al uitgebreid ingegaan. Het verweerschrift stelt een en ander zonder nieuwe argumenten wederom aan de orde – wij zullen onze argumenten hier niet herhalen. In dit verband willen wij alleen nog het volgende kwijt. De kern was: **juist omdat** er voor een gedenkteken geen specifieke eisen mbt maatvoering voorhanden waren, werd het noodzakelijk geacht een concreet ruimtelijk toetsingskader vast te leggen. Daarom werd opdracht gegeven tot een haalbaarheidsstudie, waarin dus noodzakelijk geachte randvoorwaarden werden geformuleerd.

Ook op pag 19 gaat het verweerschrift in op de Randvoorwaarden die aandachtspunten zouden zijn. De gemeente verwijst hier naar een brief van 5 augustus 2016 van burgemeester Van der Laan waarin hij spreekt van aandachtspunten. Dit is het enige stuk in de hele procedure (tot 18 juli 2018 als B&W het woord lanceert in de “update” aan de gemeenteraad) waarin dit woord aandachtspunten voorkomt. Het is niet duidelijk waarom de burgemeester in augustus 2016 dit zo schrijft, maar het is ook niet relevant. Ten eerste was dit stuk geen openbaar stuk maar een brief van de burgemeester aan het NAC. De burgemeester citeert hier de Haalbaarheidsstudie onjuist. De Haalbaarheidsstudie geeft immers helemaal niet een “goed beeld van de kaders en aandachtspunten”. De Haalbaarheidsstudie is concreet en volstrekt duidelijk met teksten als: “Randvoorwaarden voor de inpassing”, “doorloop zal moeten vergroot”, “het is essentieel dat de zichtrelatie in stand blijft”, “de bestaande trap moet worden gehandhaafd”, “beeldbepalende iepen moeten blijven behouden”. Kan het helderder?

Een niet openbare brief van de burgemeester aan het NAC kan niet als zwaarwegender worden beschouwd dan formele bestuurlijke en politieke besluiten. Het kan zeker niet (de onderbouwing van) een door de gemeente genomen besluit buiten de orde plaatsen. Bij de besluitvorming in de raad bestond geen enkele twijfel over het feit dat er Randvoorwaarden zijn geformuleerd noch over het feit dat die als voorwaarde zouden moeten gelden voor het toekomstige ontwerp op de aangewezen locatie. De Haalbaarheidsstudie maakt als onderliggend stuk deel uit van het locatiebesluit. Het is ook niet voor niets dat kennisname van de Haalbaarheidsstudie **onderdeel is van het besluit** (de gemeenteraad “besluit kennis te nemen van ...”).

Het feit dat B&W in juli 2018 in een “update” slinks in een tussen-alinea de degradatie van het begrip Randvoorwaarden aan de raad voorlegt is een bedroevende episode in dit belangrijke dossier. Er is, inderdaad, geen woord aan gewijd, noch door de raad, maar ook het bestuur heeft er zelf geen woord aan gewijd, er niet op gewezen, geen toelichting gegeven en er ook geen discussie over geëntameerd. “Wie zwijgt stemt toe”, is hier het kennelijke credo van B&W. En uit het eigen stilzwijgen van B&W over dit punt tijdens de raadsvergadering blijkt dat men erop koerste dat de raad zou zwijgen.

Bij een dossier als dit, en bij een essentieel element als de ruimtelijke voorwaarden die *ter bescherming van de omgeving* aan een ontwerp voor zo’n belangrijk project gesteld worden, is die aanpak, deze wijze van slinkse besluitvorming, een manier van doen, een wijze van besturen, die op gespannen voet staat met beginselen van behoorlijk bestuur.

En dan, tenslotte, hebben wij in het beroepschrift nog naar voren gebracht dat de opdrachtgever, het NAC, zich toen weldegelijk en terdege bewust was van de randvoorwaarden en de ernst en het belang ervan (Productie RVS-1, email van het NAC dd 3 januari 2017).

Verweerder is in het verweerschrift hier in het geheel niet op ingegaan. Gezien het feit dat de gemeente erin volhardt te ontkennen dat de randvoorwaarden als toetsingskader zijn vastgesteld, zou een reactie opportuun zijn geweest.

4. **Inspraak en draagvlakonderzoek** (verweerschrift randnummer 3.2 pag 10)

Gemeente volhardt ook op dit punt in onhelderheid. B&W stelden in 2012 al dat er een draagvlakonderzoek moest komen naar een namenmonument dat in het Wertheimpark werd gepland. Er is toen niet en ook later nooit een draagvlakonderzoek geweest.

Er heeft, anders dan gemeente beweert, **nooit** onderzoek plaatsgevonden naar de vestiging van een namenwand in het Wertheimpark, en ook nooit onderzoek naar draagvlak voor een namenwand. Zou de gemeente hier wederom de kleinschalige bijeenkomst in 2012 van joodse en herdenkingsorganisaties als ‘onderzoek naar draagvlak’ willen presenteren (zie Productie 35)? Die bijeenkomst kan niet worden beschouwd als een ‘onderzoek naar draagvlak’, en daarbij was men ook toen, en ook in dat gremium, niet zo maar geporteerd van het plan van het NAC.

Het was volstrekt duidelijk dat B&W in 2014 vast besloten waren het monument in het Wertheimpark door te zetten. Zonder dat er enige bemoeienis was geweest van raad of van de (net verkozen) bestuurscommissie vond trotse presentatie plaats van plek en ontwerp aan de pers. “Kijk: dit is het ontwerp, dat is de plek, en zo gaat het er komen”. Er was heftig en grootschalig protest vanuit de buurt noodzakelijk om het bestuur (ic de nieuwe bestuurscommissie stadsdeel centrum) ervan te overtuigen dat het zo niet verder kon.

Het verweerschrift stelt: (pag 10 / 11)

Bij het realiseren van een ruimtelijke ontwikkeling met een grote schaal en grote belangen, is het dagelijks bestuur zich er terdege van bewust dat het vrijwel onmogelijk is dat *iedere* omwonende instemt met de komst van een ontwikkeling. Dat is bij het Namenmonument niet anders. Desondanks is door de gemeente Amsterdam zoveel mogelijk gezocht naar een plek die zowel vanuit historisch oogpunt, als vanuit het oogpunt van maatschappelijk draagvlak geschikt is voor de realisatie van het Namenmonument. Het dagelijks bestuur meent dat hij wel degelijk oog heeft gehad voor de belangen en de stem van omwonenden met betrekking tot het Namenmonument. Daarbij meent het dagelijks bestuur dat ook daadwerkelijk een groot draagvlak is gevonden voor de realisatie van het Namenmonument aan de Weesperstraat. Het feit dat appellanten tegen de komst van het Namenmonument aa

Natuurlijk is het onmogelijk dat iedere omwonende instemt met een plan. Niemand zegt dat, en het is een onwaarachtige manier van redeneren om anderen zoiets in de mond te leggen. Er werd altijd over “voldoende en liefst breed” draagvlak gesproken. Een (ruime) meerderheid dus. Om te weten of daarvan sprake is, is een draagvlakonderzoek noodzakelijk. Een open onderzoek, waaruit een objectief beeld komt en concreet kan blijken hoe de stemming is, in de buurt, en - in een zaak als onderhavige – zeker ook bij andere stakeholders, betrokkenen, nabestaanden, joodse organisaties, etc. De gemeente zegt dat er “zo veel mogelijk gezocht is” naar een plek die ‘vanuit het oogpunt van maatschappelijk draagvlak’ geschikt is. Waar blijkt dat uit? Niemand heeft er ooit iets van gemerkt.

De werkelijkheid is: er is *juist helemaal niet* gezocht naar, en er is *geen enkel oog geweest* voor belangen of stem van omwonenden. De herhaling van deze argumenten, nu ook weer in het verweerschrift, is pijnlijk. Het is kwetsend dat het bestuur nog altijd niet wil inzien of erkennen dat het zijn taak de belangen van de bewoners te betrekken volstrekt heeft veronachtzaamd.

Ook ‘meent’ (pag 11 bovenaan) het dagelijks bestuur dat er “daadwerkelijk een groot draagvlak is gevonden”. Waar? Bij wie? Op basis waarvan “meent” de gemeente dat? De gemeente zelf ziet

kennelijk zelf ook in dat het maar “een mening” is . Er is geen onderbouwing. Zonder enig behoorlijk, transparant en objectief onderzoek zijn dergelijke uitspraken zonder betekenis.

Op pag 11 stelt het verweerschrift dat het bestuur “*weldegelijk een inspraakmogelijkheid heeft gecreëerd*”, en in dat kader wordt weer verwezen wordt naar de vergadering van de Raadscommissie waar kon worden ingesproken.

Begrijpt de gemeente zijn eigen regelgeving en structuur niet? Wil men beweren dat het begrip *inspraak* hetzelfde is als het begrip *inspreken* bij een raadscommissie? Ware dat zo, dan zou in Amsterdam nergens ooit een inspraakprocedure voor georganiseerd hoeven te worden. Iedere burger kan immers altijd gebruik maken van de mogelijkheid om bij een raadscommissievergadering in te spreken (aanmelden tot 24 uur van te voren) over punten die al dan niet op de agenda staan. Inspraak die – al dan niet vanuit een wettelijke verplichting - vooraf gaat aan besluiten van het bestuur, heeft een heel ander traject. In Amsterdam is niet voor niets een inspraakverordening vastgesteld (1april 2016), met omschrijving van de te volgen procedure. Dat mogelijk is *in te spreken* is bij de raad heeft geen enkele relevantie voor een traject van *inspraak*. Het heeft er gewoon niets mee te maken. De gemeente zal hopelijk haar eigen regels kennen, maar volhardt in verdraaiing van de werkelijkheid.

In dit dossier was inspraak voorzien (en dit element was ook door de burgemeester expliciet aan de omwonenden beloofd) in de door B&W én door de gemeenteraad vastgestelde 2-fase procedure tbv locatiekeuze, *waarbij ook sprake zou zijn van een conceptontwerp*. Hoe kon er, eind mei 2016, dan überhaupt sprake zijn van ‘inspraak’, nu er nog helemaal geen begin van een ontwerp voorhanden was?

* **Informatieavond 31 mei 2016** (pag 11 verweerschrift)

Weer komt de gemeente met de informatieavond van 31 mei 2016 op de proppen, nu ineens niet alleen (en ten onrechte) als inspraakavond, maar nu zelfs ook nog als onderdeel van een draagvlakonderzoek. Ook stelt men dat die avond “*ten doel had een dialoog aan te gaan*”. Een dialoog waarover? Met wat voor doel? Het ging alleen over de locatie, er was zelfs nog niet eens het begin van een ontwerp. De avond was dan ook uitdrukkelijk geen inspraakavond maar alleen een informatieavond. Er werd – zo leert het verslag - daarbij uitdrukkelijk gesteld dat het besluit genomen was en niet meer gewijzigd zou worden.

Ook deze alinea toont pijnlijk de onwaarachtigheid van de gemeente. In het hoger beroepschrift zijn wij al uitgebreid op de ongeloofwaardigheid van deze argumenten ingegaan. Het gaat om een bijeenkomst die *telkenmale*, overal en uitdrukkelijk, als **INFORMATIE**bijeenkomst is gepresenteerd. Bovendien vindt de bijeenkomst plaats **na** besluitvorming door B&W, en **vlak voor** de finale behandeling bij de gemeenteraad. Het is ongelooflijk en zelfs nogal onbeschaamd dat een verantwoordelijk bestuur deze avond later in een juridische procedure durft in te brengen als een avond van “*dialoog aangaan*” waarop men de “*visie van omwonenden [wil] meenemen*” .

In dit verband, en ook ten overvloede, wijzen wij nog maar eens op de volgende emails binnen de gemeente waaruit blijkt dat het werkelijk *alleen* gaat om een informatieavond.

Van: Vries, Leo de [<mailto:Leo.de.Vries@amsterdam.nl>]
Verzonden: dinsdag 24 mei 2016 10:15
Aan: Guido Wallagh - Inbo
Onderwerp: Dagvoorzitter Namenmonument

Beste Guido,

Wij zijn weer op zoek naar een dagvoorzitter voor een informatieavond op dinsdag 31 mei 2016 van 19:00 tot 21:00 uur over het Zogenaamd Holocaust Namenmonument. Piet Polderman is de manager hiervan. Zie ook bijgaande bewonersbrief.

Graag hoor ik of je wilt en of je beschikbaar bent.

En:

Van: Verweij, Krista
Verzonden: maandag 23 mei 2016 14:21
Aan: Karman, Jasper
CC: Bruijn Bas; Thomas, Hanny
Onderwerp: informatieavond omwonenden Namenmonument

Ha Jasper,
Zoals net ook al op je voicemail ingesproken: volgende week dinsdag is er een informatieavond voor de omwonenden rond de locatie voor het Namenmonument. Van de verantwoordelijke projectmanager, Leo en Vries, begreep ik dat hij jou al gesproken had over evt. aanwezigheid van de BM deze avond, en dat dit idee verworpen is. Idee is nu om Boudewijn als aanspreekpunt van deze bewoners en ondernemers een rol te geven. Ik neem aan dat dit geen probleem is, maar dacht het in elk geval even bij je te noemen.
Mocht je onverhoopt wel bezwaren hebben, laat je het dan z.s.m. weten? (i.v.m. verzending uitnodiging)
Dank vast &
Met vriendelijke groet,
Krista Verweij
Woordvoerder stadsdeel Centrum

Ook onderstaande email van Leo de Vries, ambtenaar bij de gemeente, gericht aan de ingehuurd, freelance, notuliste, Merel Ligtelijn die was gevraagd het verslag van de avond te maken maakt duidelijk dat er geen twijfel over kan bestaan dat het ook voor de gemeente ging om informatieavond. En niet om een inspraakavond.

Van: Vries, Leo de [<mailto:Leo.de.Vries@amsterdam.nl>]
Verzonden: woensdag 1 juni 2016 11:47
Aan: 'Merel Ligtelijn'
Onderwerp: RE: datum bijeenkomst Namenmonument

Merel,
Nog even voor de goede orde. Het was een informatiebijeenkomst, geen inspraakavond.
Groeten.

Van: Merel Ligtelijn [<mailto:mml@xs4all.nl>]
Verzonden: woensdag 1 juni 2016 11:46
Aan: Vries, Leo de
Onderwerp: RE: datum bijeenkomst Namenmonument

Oke neutraal V&A dan!
Zonder namen, is bij een inspraakavond misschien ook belangrijker.
Groet!
Merel

Middels een WOB procedure is inmiddels het conceptverslag van deze avond beschikbaar gekomen (hier bijgevoegd als Productie RVS-7) opgesteld door de freelance notuliste Merel Ligtelijn. Dit conceptverslag geeft een veel vollediger beeld van de stemming en de gang van zaken tijdens de bijeenkomst, en wijkt op belangrijke punten nogal af van het officiële verslag dat op basis van het conceptverslag door de ambtenaren is opgesteld (Productie 12) Uit het conceptverslag blijkt bijvoorbeeld dat ook tijdens de bijeenkomst de vertegenwoordigers van de gemeente nog benadrukten dat er geen sprake was van een inspraakbijeenkomst, omdat het om een *informatieavond* ging.

Er wordt in het verweerschrift gesteld dat *“uit het verslag [van die avond] niet volgt dat er weerstand bestond.”* Ook hier zien wij dat de notities van de notuliste in het conceptverslag een heel ander beeld geeft dan in de uiteindelijke tekst. Uit het conceptverslag blijkt dat er veel weerstand is bij de aanwezigen. Later wordt daar geen melding meer van gemaakt. Dat element is gewoon weggelaten.

Ook op andere punten is het conceptverslag informatief. Zo blijkt dat stadsdeelvoorzitter Oranje op de bijeenkomst onjuiste informatie geeft– bijvoorbeeld dat *“burgemeester Cohen zich als eerste aan dit initiatief had gecommitteerd”* (een opmerking die wordt tegengesproken door aanwezigen - later op de avond corrigeert hij dan ook zijn eerdere opmerking). Ook beweert hij tijdens deze bijeenkomst met stelligheid dat er *‘jarenlang achter de schermen een breed maatschappelijk proces’ heeft*

plaatsgevonden. Het is inmiddels duidelijk dat deze opmerking van de stadsdeelvoorzitter iedere grond mist. Er is nooit, noch voor noch achter de schermen, sprake geweest van “een breed maatschappelijk proces”, anders dan al het overleg tussen gemeente en NAC.

Oranje legt ook uit wat de gemeente onder draagvlak en draagvlakonderzoek verstaat, namelijk in een herhaalde poging overeenstemming proberen te bereiken met joodse organisaties. Die poging leidt ertoe dat het college heeft geconcludeerd dat er voldoende draagvlak bestond. Het uitgangspunt dát er een monument moet komen, leek simpelweg al vast te staan.

Deelnemer vraagt hóe dat vermeende brede draagvlak voor nóg een Namenmonument is getoetst. Dhr. Oranje: Dat is getoetst door burgemeester Van der Laan i.s.m. 'informatie' Hans Gerson, met vele joodse organisaties de afgelopen jaren. Cohen kwam indertijd tot de conclusie dat er onvoldoende draagvlak en overeenstemming waren. Hierna is later een hernieuwde poging gedaan overeenstemming te bereiken met joodse organisaties. Vervolgens heeft het College geconstateerd dat er voldoende draagvlak is voor plaatsing van dit monument. De vraag is niet óf er een monument komt, maar wáár dit komt.

Het is hier niet helder waar de heer Oranje op zou kunnen doelen. Bij de bijeenkomst van 19 juni 2013, georganiseerd door Van der Laan en Gerson (zie Productie 35) (naast gemeente, NAC en vereniging Sinti en Roma waren er 6 organisaties met samen 9 afgevaardigden) was er niet heel veel enthousiasme voor de plannen. Hierna heeft er, ondanks het feit dat er dat wel besloten was, nooit meer een tweede vergelijkbare bijeenkomst of een andere vorm van breed overleg met joodse organisaties plaatsgevonden.

Het conceptverslag vermeldt ook dat de gemeente meedeelt dat het besluit met betrekking tot de locatie is genomen, en dat de discussie is gesloten. Ook blijkt uit dit conceptverslag, anders dan de gemeente wil doen geloven, dat weldegelijk aan **de Haalbaarheidsstudie** wordt gerefereerd, en dat er ook wordt gesteld dat de daarin opgenomen randvoorwaarden als bindend kader moeten worden gezien. De gemeente realiseerde zich dus wel degelijk welk toetsingskader er werd vastgelegd voor een toekomstig ontwerp.

Mw. Meijer: Die 400 meter is als randvoorwaarde meegegeven. Of al die namen erop passen, is aan de ontwerper. 3 meter hoogte is nodig om verbijzonderingen te kunnen maken; het is niet de bedoeling persé het geheel tot de nok te vullen met namen.

En

Mw. Meijer: Je kunt met de hoogte en openingen spelen, met verlichting. Een monument zonder dode hoeken moet mogelijk zijn. De ontwerper moet voldoen aan de randvoorwaarden, aangegeven door de gemeente. Het ontwerp moet verantwoord zijn. De ontwerper kan niet veel afwijken van de randvoorwaarden. Het Auschwitz Comité is de aanvrager/opdrachtgever, de gemeente moet besluiten of voor het ontwerp een vergunning wordt verleend.

Tenslotte wordt door de deelnemers gevraagd of het toekomstige ontwerp bijtijds, dus in schetsvorm, besproken kan worden op een informatieavond om het draagvlak in de buurt te maximaliseren. De gemeente zegt toe “dit verzoek als klemmend beroep over [te] brengen aan het Auschwitz Comité”. Uit niets is gebleken (ook gevoerde WOB procedures hebben niets laten zien) dat deze belofte gestand is gedaan. Zo’n verzoek is duidelijk nooit gedaan. Ook hieruit blijkt dat de gemeente geen rekening heeft willen houden met de meningen en de belangen van bewoners.

De gemeente stelt in het verweerschrift (pag 11) dat ze appellanten niet kan volgen in de stelling dat er inspraak had moeten plaatsvinden. Inspraakprocedure en draagvlakonderzoek is, zo stelt het verweerschrift, immers niet door de Wabo voorgeschreven als toetsingskader. De gemeente heeft het beroepschrift op dit punt kennelijk niet heel zorgvuldig gelezen. Immers: in het beroepschrift wordt helemaal niet de Wabo aangevoerd als onderbouwing van de stelling dat inspraak en draagvlakonderzoek noodzakelijk waren. Wij stellen deze noodzaak op basis van gedane toezeggingen, dus op basis van het vertrouwensbeginsel. Inspraak. Niet: *inspreken* bij de raad.

Wat betreft het vertrouwensbeginsel (pag 12 verweerschrift) : de toezegging was weldegelijk toerekenbaar aan het bevoegde bestuursorgaan – wij zijn daar eerder al uitgebreid op ingegaan (bijv par 4.2 van het beroepschrift, en bijvoorbeeld pag 8 en ook pag 14 hoger beroepschrift). Ook hebben wij weldegelijk aangegeven dat er sprake was van welbewuste standpuntbepaling door het bestuur. Inspraak werd expliciet genoemd, gedelegeerd aan het dagelijks bestuur van het stadsdeel die de opdracht kreeg concreet uitvoering te geven. Wij verwijzen naar par. 4.2 in het beroepschrift waarin een overzicht van alle uitlatingen ter zake is opgenomen. Dat de gemeente (B&W dan wel bestuur van het stadsdeel) heeft nagelaten een en ander uit te voeren doet noch aan de toezegging noch aan de opdracht iets af. De gemeente is nooit ingegaan op deze verwijzingen, maar volstaat ermee te herhalen dat de uitspraken niet aan het bestuur zijn toe te rekenen. Ook hier de hakken in het zand. De gemeente verdraait de werkelijkheid en wij worden zo gedwongen telkenmale naar stukken te verwijzen waaruit blijkt dat de gemeente onwaarheden debiteert.

* **Geen inspraak als er “zwaarder wegende belangen” zijn ..?** (verweerschrift pag 12)

Verweerder geeft in het verweerschrift nog een interessant inkijkje in zijn visie op hoeveel ruimte de gemeente zichzelf gunt om aan belangen van burgers voorbij te gaan. Op pagina 12 lezen wij, mbt de toezegging dat inspraak zou worden geboden:

toezegging die toerekenbaar is aan het bevoegde bestuursorgaan. Hierbij geldt dat het vertrouwensbeginsel niet met zich brengt dat gerechtvaardigde verwachtingen altijd moeten worden gehonoreerd. Zwaarder wegende belangen dan de belangen van degene bij wie vertrouwen is gewekt, kunnen in de weg staan aan honorering van de toezeggingen.

In deze alinea formuleert de gemeente hoe ruim zij haar manoeuvreerruimte ziet als het gaat om behoorlijk bestuur en belangenafweging. Het is een omineuze zin. Het gaat bij deze formulering namelijk niet om de uitkomst van de inspraak, maar om de inspraak zelf. Feitelijk stelt de gemeente dat, zelfs als inspraak is beloofd, en als het zo zou zijn dat die dan ook op basis van het vertrouwensbeginsel zou moeten plaatsvinden, dat het dan nog zo zou kunnen zijn dat de “belangen die zwaarder wegen” (in dit geval dus die van het NAC, die van het monument, cq van **dit** monument op **deze** plek, en als afgeleide de belangen van de gemeente) er toe kunnen leiden dat toezeggingen over het horen van de mening van burgers niet gestand worden gedaan. Dus dat daarom, uitdrukkelijk en expliciet, kan worden besloten de mening en de belangen van omwonenden **überhaupt niet te horen**. Zo worden die belangen dus ook niet gekend, en worden ze ook niet gewogen. Er wordt dan dus feitelijk besloten die belangen, per definitie, **niet** mee te wegen.

Dit alles raakt aan een fundamenteel element van de hele procedure. Het gaat hier niet om zomaar een toezegging, maar om de toezegging van inspraak. Inspraak is niet toevallig beloofd – het werd door B&W noodzakelijk geacht om bij dit belangrijke en gevoelige dossier zeker te zijn van een voldoende en liefst een breed draagvlak. En inspraak is niet zomaar iets. Het is geen gebbetje en geen tijdverdrijf, het is niet zomaar een verloren avond waar bewoners wat mogen roepen waar niks mee gedaan wordt. Nee, het woord inspraak vindt zijn betekenis niet in procedurele zin, maar heeft een materiele betekenis. Juist ook daarom kent de gemeente Amsterdam een inspraakverordening. Bij de vraag hoe inspraak vorm krijgt, is die verordening leidend. Het gaat erom dat bewoners hun gedachten en belangen onder de aandacht van de gemeente kunnen brengen **opdat die belangen kunnen en zullen worden meegewogen en betrokken bij de besluitvorming**. Het gaat erom dat de gemeente serieus luistert naar de meningen en de belangen van bewoners. Belangen die gehoord moeten worden wil er sprake **kunnen** zijn van een behoorlijke belangenafweging. Dat was ook hetgeen de gemeente in dit dossier aan de bewoners heeft toegezegd.

Die belangenafweging is, zoals wij in beroep uitgebreid hebben betoogd, een noodzakelijke voorwaarde wil er sprake kunnen zijn van een behoorlijke besluitvorming in de zin van art 3:2 Awb. Het gaat dus - fundamenteel – om de vraag of de gemeente in dit dossier überhaupt bereid was, en is, om te komen

toe een zorgvuldige en evenredige belangenafweging. De hierboven geciteerde zin geeft aan dat geen sprake is of was van een dergelijke bereidheid.

Dit onderbouwt hetgeen wij in het hoger beroepschrift al stelden (par 3.1):

In het licht van deze hele voorgeschiedenis en in verband met het nu voorliggende hoger beroep kan worden vastgesteld dat in de hele besluitvorming, die uiteindelijk heeft geleid tot het verlenen van de gevraagde vergunningen, geen sprake is geweest van een zorgvuldige en evenredige belangenafweging. De belangen van de buurt zijn niet gehoord, niet gezien, en niet onderkend. Alles is besloten zonder dat bewoners ook maar één maal zijn betrokken of gehoord (zie ook hieronder, paragraaf 4).

Wij stelden dat de gemeente heeft gehandeld in strijd met art. 3:2 Awb. De gemeente heeft nagelaten belangen af te wegen. In het verweerschrift stelt de gemeente nu dan zelf met zoveel woorden dat zij dat inderdaad zo kan besluiten, omdat het horen van belangen, cq dat een belangenafweging, niet aan de orde is als andere belangen, op voorhand, en dus zonder weging, zwaarwegender geacht worden.

Uit het feit dat dit in het verweerschrift als argument wordt aangevoerd kan worden geconcludeerd dat de gemeente ervan uitgaat dat de belangen van bewoners in dit dossier **geen rol behoeven te spelen**. Waarvan akte.

5. De vastgestelde procedure niet gevolgd

Ook hetgeen door verweerder wordt gesteld met betrekking tot de 2- fase procedure die niet is gevolgd (pag 15 randnr 3.4) is ongeloofwaardig en onwaarachtig. Zo wordt gesteld dat *“binnen de uiteindelijke enkele fase nog wel [is] voldaan aan de inhoudelijke voorgenomen procedure van de twee aparte fasen”*. En vervolgens, *“Anders dan appellanten betogen, is dus wel degelijk uitvoering gegeven aan de twee fasen, zij het dat dit in één fase is uitgevoerd”*. Dat geeft wel weer een bijzondere kijk op de zaak. De 1 fase procedure is dus kennelijk precies het zelfde als de 2-fasen. De conclusie van de gemeente is kennelijk dat wat burgemeester Van der Laan destijds, uitdrukkelijk vanuit een oogpunt van zorgvuldigheid had ontworpen, eigenlijk volkomen onnodig en overbodig was?

Verweerder stelt vervolgens (randnr 3.4 , pag 15) dat *niet wordt gemotiveerd welke negatieve gevolgen dit zou hebben voor de belangen van de appelanten”*. Ook deze opmerking is oneigenlijk. Het is volstrekt helder waar de schoen wringt. En bovendien zijn wij er eerder zeer uitgebreid op ingegaan. Maar wij zullen eea nog eens herhalen.

Met het ineen schuiven van de procedure was geen schetsontwerp beschikbaar ten tijde van het besluit door de raad. Zo heeft geen gedachtenvorming of besluitvorming kunnen plaatsvinden over de vraag welke locatie geschikt zou zijn voor een bepaald ontwerp, en ook niet over de vraag wat voor ontwerp er past op wat voor locatie. Nu is slechts een besluit geweest over een locatie zonder een idee van een ontwerp. Het betekent ook dat het project (een ontwerp op een locatie) nooit als samenhangend geheel onderwerp heeft kunnen zijn van enige discussie, en ook nooit als geheel aan de Raad is voorgelegd. Alles resulteert erin dat de discussie en de besluitvorming eigenlijk maar over de helft van de zaak is gegaan. Die was veel minder gedetailleerd en dus minder zorgvuldig. Over de andere helft (dit ontwerp op die plek) heeft geen besluitvorming plaatsgevonden. Bovendien wordt nu over het (deel)-besluit dat wel door de Raad is genomen (locatiekeuze) door de gemeente zelfs betwist dat dat besluit ging over zaken van ruimtelijke ordening. Daarbij komt dat over het gehele plan (locatie en ontwerp) een inspraakprocedure ingericht had zullen worden. Er is nu geen inspraak geweest. Als dat alles wel was gebeurd was de besluitvorming zorgvuldiger geweest. En, voor de helderheid: ja, de zorgvuldigheid van een procedure is in het belang van bewoners.

6. Bestemmingswijziging en binnenplanse afwijking (verweerschrift randnr 3.11, pag 23)

De gemeente houdt vol dat de bestemming nog altijd als verkeersbestemming gebruikt kan worden. Er wordt ook gesteld: 'de voetpaden' worden niet aangetast. Dit is een foute voorstelling van zaken. Vroeger was het hele parkje groen en onverhard, en in het midden was een zeer brede strook als 'doorloop-gebied'. Het parkje bestaat niet meer, de plek is nu niet meer het terrein van voetgangers die van A naar B lopen. De ruimte is monument. De verkeersfunctie blijft dan ook niet onverkort gelden.

De opmerking van de gemeente dat 'de ruimtelijke uitstraling' van het monument gering is, blijft onbegrijpelijk. De tekeningen maken duidelijk hoe enorm het monument op deze relatief kleine plek zal zijn. Maar ook de uitgangspunten van het NAC zelf maken duidelijk dat de stelling onzin is. Immers, het **doel** van het monument was en is **juist** dat het een enorme uitstraling moest hebben. In de woorden van het NAC zelf: (uit verslag overleg gemeente met NAC 25/11/2015) (zie productie 7)

Op verzoek van de heer Polderman geeft de heer Blanken nog een toelichting waar het ontwerp volgens het NAC aan moet voldoen.

- Het monument moet een schreeuw zijn
- Het moet prestigieus zijn
- Het moet confronterend zijn
- Het moet beklemmend zijn
- Men moet er over struikelen
- Men moet gedesoriënteerd raken
- Het monument mag niet weg gestopt worden en moet dus juist niet opgaan in de omgeving.

De gemeente stelt wederom dat "*het gebied voor een ieder toegankelijk blijft*". Dit geldt echter slechts 8 van de 24 uur, en bovendien is het een ander soort 'toegankelijkheid'. Op de plek langs de Weesperstraat worden straks 102.00 vermoorde joden, Roma en Sinti herdacht. Het is niet voorstelbaar dat gemeente en NAC oprecht menen dat dat geen impact zal hebben op de bezoekers. Daarbij: het is van openbaar tot feitelijk "particulier" terrein geworden (gepacht door het NAC), en niet langer waardevrij. Zijn er straks honden toegestaan, is het een plek om touwtje te springen, fietsen te repareren, of stickies te roken? Is een openbaar park hetzelfde als de binnentuin van een klooster?

De gemeente stelt: *Een gedeelte van de groenvoorziening blijft behouden*, Ook dit mist the point. De feitelijke bestemming wijzigt van een openbare waardevrije groene ruimte naar een plek van herdenking – ook al staat daar misschien straks weer een boom. En, tenslotte: De plek hoefde nooit te worden afgesloten of bewaakt. Straks moet dat wel. En dat is geen toeval. Het is een gevolg van de feitelijke bestemmingswijziging.

Wij hebben in bezwaar, in beroep en ook in ons hoger beroepschrift, ingebracht dat dit ontwerp, dit monument, door zijn afmeting en uitstraling niet te vergelijken is met objecten waarop de regelgeving ziet als het gaat om de mogelijkheid binnenplannen af te wijken van het bestemmingsplan. Het is teleurstellend dat de gemeente in het geheel niet ingaat op de in het hoger beroepschrift geformuleerde argumenten en vragen en zo raken we ook hier verzeild in een welles nietes discussie.

Dit punt lijkt ons in het bijzonder van belang, primair voor de voorliggende vragen in dit dossier, maar ook omdat het zou kunnen dienen als voorbeeld, als test case, voor de meer algemene vraag waarop op dit moment geen helder antwoord bestaat.

Wij zouden u, de Afdeling, hier dan ook expliciet willen vragen in te gaan op de vraag hoe een en ander hier geduid zou moeten worden. Onze vraag is:

Meent de Afdeling dat het echt zo is zoals de gemeente beweert, namelijk dat zeer grote projecten, waar het gaat om "bouwwerken, geen gebouwen zijnde", zoals bijvoorbeeld dit Namenmonument maar wellicht ook andere, grote, ingrijpende, of bijzondere projecten, op basis van de zeer algemeen geformuleerde afwijkingbevoegdheid, tot stand kunnen komen, cq kunnen worden vergund, waarbij het bestuur zonder meer, zonder nadere afweging of onderbouwing, gebruik mag maken van de bevoegdheid om binnenplannen af te wijken van een bestaande bestemming?

7. Aantallen bezoekers (verweerschrift pag 31-32, randnr 4.6)

Nog altijd gaat de gemeente niet in op de berekening van de aantallen waarmee wij aantonen (beroepschrift pag 54/55, hoger beroepschrift pag 21) dat de inschatting van aanvrager en gemeente m.b.t de bezoekersaantallen te laag is. De gemeente laat dit punt simpelweg buiten beschouwing met de tekst: *“Appellanten hebben niet met een contra-expertise onderbouwd waarom de inschatting van 70.000 bezoekers per jaar onjuist zou zijn.”* Dit is een wel bijzonder kinderachtig verweer. Weldegelijk is een en ander met contra-expertise onderbouwd. Basale rekenvaardigheid is immers alle expertise die hier nodig is. Wij gebruiken, net als de gemeente, openbare gegevens en beschikbare cijfers, en wij constateren slechts dat de gemeente bij haar berekening is uitgegaan van verouderde cijfers. Zo simpel is het. Wij leveren controleerbare objectieve berekeningen. Er is niets meer nodig aan expertise om aan te tonen dat de berekeningen van de gemeente ondeugdelijk zijn. Het had de gemeente gesierd als ze zich er niet met een flauwe doodoener vanaf hadden gemaakt, maar zich opnieuw, en nu objectief en serieus, hadden gebogen over de vraag hoeveel bezoekers nu werkelijk te verwachten zijn. Als de gemeente objectief en toetsbaar, aanleiding ziet te concluderen dat onze cijfers onjuist zijn, dan zou het voor de hand gelegen hebben om aan te geven waar onze berekeningen de fout in gaan. Zo lang de gemeente dit nalaat, mogen we ervan uitgaan dat onze berekeningen kloppen.

8. Ruimtelijke aspecten

*** ruimtelijke aanvaardbaarheid – contra-onderzoek** (randnr 3.6, pag 17)

De gemeente stelt: *“Appellanten hebben hun standpunt tav de ruimtelijke aanvaardbaarheid (...) ook niet ondersteund met een contra-onderzoek gericht op de ruimtelijke effecten van het Namenmonument (...).”* Voor de goede orde verwijzen wij hier naar de door ons ingebrachte deskundigen-rapporten, producties 17, 18 en 19.

*** Volgorde kiezen van locatie en maken van ontwerp** (randnr 3.13 , pag 27)

De gemeente stelt: *“Het is bij projecten als het namenmonument een volstrekt gebruikelijke volgorde om eerst te kiezen voor een locatie.”*. In algemene zin kan hierover worden gezegd dat, als een dergelijke situatie zich voordoet, het dan óók volstrekt gebruikelijk is dat dan bij de locatiekeuze de stedenbouwkundige eisen worden bepaald waaraan de initiatiefnemer zich zal moeten houden. Er worden dan, zo kan je dat samenvatten, randvoorwaarden geformuleerd.

Ten aanzien van de stelling van de gemeente dringt de vraag zich op: wat zijn precies de voorbeelden waarop wordt gedoeld? Wat zijn die “projecten als het Namenmonument”? Zijn dat ook projecten die zo bijzonder zijn, zo gevoelig liggen, zo’n nationaal belang zouden moeten dienen, en die voor zoveel mensen een enorme emotionele lading hebben? Hoe is bij dat soort concrete gevallen de locatie gekozen? Met welke factoren is toen rekening gehouden , is er toen inspraak geweest, en hoe zijn toen verschillende belangen meegewogen? Hoe is vervolgens omgegaan met een (schets)ontwerp, en met de verdere procedure?

Een zin als deze heeft geen betekenis als er geen concrete vergelijking van relevante factoren kan plaatsvinden. Informatie over concrete details worden hier node gemist.

*** Zichtlijnen** (verweerschrift pag 29-30, randnr 4.4)

Het is vreemd dat de gemeente hier ineens met een afbeelding komt die helemaal niet gaat over de noodzakelijke zichtlijnen. De hier ingevoegde afbeelding is een weergave van de huidige situatie. Wat beoogt de gemeente met het hier tonen van deze afbeelding, die geen relevantie heeft voor de discussie over de zichtlijnen? Het is, zoals wij ook al eerder aangaven, de afbeelding op pagina 24 van de Haalbaarheidsstudie die aangeeft dat het gaat om de “zichtrelatie” over de volle lengte van de locatie, langs de Weesperstraat.

9. Rechtsbescherming (verweerschrift pag 34, randnummer 4.9)

In het hoger beroepschrift (paragraaf 4.9) stellen wij dat ten aanzien van het locatiebesluit geen sprake is van effectieve rechtsbescherming omdat de gemeente betoogt (en vasthoudt aan die stellingname) dat politieke besluitvorming geen onderdeel kan zijn van een juridische procedure. De rechtbank heeft het bestuur in deze opvatting gevolgd.

De gemeente gaat in het verweerschrift niet in op de argumenten die door ons in paragraaf 4.9 van het hoger beroepschrift naar voren zijn gebracht. De gemeente komt nu met een vreemde redenering, en heeft kennelijk niet begrepen waarop wij doelen als wij het hebben over rechtsbescherming. Er wordt namelijk gesteld dat er weldegelijk sprake is van rechtsbescherming *omdat* de rechtbank over dit punt heeft geoordeeld dat het locatiebesluit niet in een juridische procedure getoetst behoeft te worden.

De gemeente stelt ook dat appellanten hun gronden hebben kunnen aanvoeren (in dit geval: dat wij hebben kunnen aanvoeren waarom volgens ons het locatiebesluit (de politieke besluitvorming) in een juridische procedure getoetst moet kunnen worden) en vervolgt met de zin: *“Ook hier geldt dat het enkele feit dat de uitspraak van de rechtbank geen vernietiging van de omgevingsvergunningen opleverde, niet betekent dat geen sprake is van rechtsbescherming”*.

Dit is wederom een onwaarachtige weergave van waar het om draait. De rechtbank heeft zich beperkt tot het oordeel dat het locatiebesluit niet getoetst kan worden, en is dus *juist niet* toegekomen aan de inhoudelijke toetsing van het locatiebesluit. En dat betekent dus dat er ten aanzien van dat belangrijke onderdeel (locatiebesluit) géén rechtsbescherming voorhanden is. Ons hoger beroep richt zich dus, onder andere, op *dat aspect* in de uitspraak van de rechtbank.

De gemeente verschanst zich hier in een zeer procedurele benadering. Ons gaat het in de kern om de inhoudelijke en materiele betekenis van het begrip rechtsbescherming, namelijk de bescherming van rechten en belangen van burgers, in het bijzonder ten aanzien van besluiten van het bestuur. Burgers moeten gehoord worden, en hun meningen en belangen moeten meegenomen worden en de afweging van het bestuur moet getoetst kunnen worden. Procedures zijn daartoe een middel. Niet het doel.

10. Bundel Bedenkt eer gij Herdenkt (verweerschrift pag 35, randnummer 4.10)

De gemeente stelt dat de bundel *Bedenkt eer gij Herdenkt* geen onderdeel kan uitmaken van de besluitvorming, en wijst in dit verband op het feit dat toetsing *ex tunc* dient plaats te vinden. De *ex-tunc* toetsing is echter geen reden om deze artikelen niet in deze procedure te betrekken. Ten eerste: *ex tunc* heeft betrekking op de periode tot op het moment van beslissing in bezwaar. En vervolgens gaat het bij *ex tunc* om de vraag of zich *ontwikkelingen* hebben voorgedaan na het moment van die beslissing in bezwaar.

Het gaat hier natuurlijk niet om de datum van publicatie van deze bundel. Het gaat om de vraag of de gemeente bekend was, cq bekend had kunnen zijn, met meningen zoals die in de bundel zijn samengebracht. Het antwoord op deze vraag is: ja, de gemeente was dat, wat betreft sommige artikelen, en had het kunnen zijn, sterker, had het moeten zijn, als het zich er ook maar enigszins had opengesteld voor de mening van anderen. Als er inspraak was geweest, als er sprake was geweest van een open discussie, van het betrekken van organisaties, bewoners, kunstenaars en andere stakeholders. Als er een open en behoorlijke procedure was geweest en als de inzet wat geweest een gemeenschappelijk proces en een afweging van belangen. Dat is nu precies waar het om gaat als wordt gezegd dat er onderzoek naar draagvlak had moeten plaatsvinden.

De bundel lag vanaf 3 oktober 2019 in de winkel. De meningen bestonden echter al veel langer. Sommige artikelen zijn al eerder verschenen, en ook zelfs nog voor de beslissing in bezwaar. Maar de meningen bestonden al lang daarvoor. Het is niet zo dat mensen pas ineens gedachten kregen over het Namenmonument toen het initiatief ontstond om meningen in druk te bundelen.

Het had evident moeten zijn voor de gemeente om oren en ogen open te zetten, om geïnteresseerd of zelfs nieuwsgierig te zijn naar de gedachten die er leven bij allerlei betrokkenen, joden, niet joden, halve joden, overlevenden, kunstenaars, wetenschappers, onderduikkinderen, mensen in bestuur van joodse instellingen, mensen behorende tot de orthodoxe gemeenschap, en anderen.

Noch de gemeente noch het NAC heeft ooit ook maar een begin van belangstelling getoond naar deze argumenten. Er is niet naar gevraagd, men heeft nooit wat willen horen, en men besloot eraan voorbij te gaan als er per ongeluk toch wat doordrong. En ook nu wil men er niets van weten.

Uitgaande van het principiële uitgangspunt van het hele project, verwoord door burgemeester Van der Laan, namelijk dat er “wel sprake moet zijn van voldoende en liefst breed draagvlak”, is het, wederom, pijnlijk dat dit nu de reactie is van de gemeente op deze bundel. Het illustreert de houding van gemeente (en van het NAC) tegenover een ieder die gemotiveerd, beleefd, met begrip voor andere meningen, en in nette bewoordingen wil laten horen dat hij of zij niet gelukkig is met dit monument. Wij ervaren het als een gebrek aan respect tegenover al diegenen die gefundeerd en gemotiveerd hun bezwaren kenbaar maken.

Dit is wat zo schokkend is: Het kan de gemeente en ook het NAC niets schelen wat anderen ervan denken. Het project kent per definitie maar één waarheid. En zo was het vanaf het allereerste begin.

Voor een nationaal monument ter herdenking van de slachtoffers van de Holocaust, dat een monument zou moeten worden voor ons allemaal, een project waar zo veel mogelijk mensen zich mee verbonden kunnen voelen, waar mensen hun familieleden zouden kunnen herdenken die zijn vermoord, een monument dat ons nu, en later en veel later, zou moeten uitnodigen om na te denken over dit grote verleden en ons zou moeten inspireren om na te denken over onze samenleving van nu en van straks, een monument dat velen samen zou moeten brengen, voor zo'n project zou van een bestuur een andere attitude mogen worden verwacht.

10. Afsluitend

Er zullen in deze nadere memorie herhalingen zitten van wat al eerder naar voren is gebracht. Wij hebben dat willen vermijden, want ook wij weten dat het niet de bedoeling is in deze fase in herhalingen te vallen.

We zijn met dit hoger beroep beland in de laatste fase van de procedure. Een traject dat gaat van voorbereiding, politieke besluitvorming, afwerende houding van bestuur en gemeenteraad, beloftes die zijn gedaan en niet nagekomen, tot woorden die twee jaar na dato van hun betekenis werden ontdaan. Alles komt voor ons samen in de frustratie over het feit dat de gemeente ons niet wilde horen, onze mening en onze belangen niet werden betrokken. Een frustratie die toenam naarmate steeds duidelijker werd dat de gemeente zich in het hele verhaal bedient van onware, onwaarachtige en bizarre argumenten.

De gemeente wil kost wat het kost dit project veilig stellen. Men wil niet luisteren naar mensen die het niet eens zijn met het project, met de besluitvorming, met de keuzes. En dit verweerschrift deed er nog een schepje bovenop, met meer onbuigzaamheid en meer onwaarachtigheid. En zo leidt dit verweerschrift bij ons opnieuw tot verdere frustratie.

Dat is de reden dat het ons niet lukte om de verdraaiingen van feiten, de technocratische manier van redeneren, en de stelligheid van onlogica onweersproken te laten. En zo vielen wij hier en daar toch in herhalingen.

Er wordt steeds gezegd dat het hele project een particulier project is, dat de gemeente nauwelijks verantwoordelijkheid draagt want dat ze slechts de grond ter beschikking heeft gesteld en vergunningen heeft verleend. En dat ze dit project dan ook slechts 'faciliteert'.

Wij zijn eerder ingegaan op de ongeloofwaardigheid van die positionering. Inmiddels heeft de gemeente zich zozeer met het project verbonden dat ook in de eigen voorlichting, in de eigen nieuwsbrieven, het verschil tussen NAC en gemeente feitelijk wegvalt. In februari schreef de gemeente in de nieuwsbrief aan de hele stad:

“In het Weesperplantsoen gaan we het Nationaal Holocaust Namenmonument bouwen. Een gedenkteken waar de 102.000 Joden en 220 Sinti en Roma die tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn omgekomen herdacht kunnen worden.

Het Namenmonument is ontworpen door de Pools-Joodse architect Daniel Libeskind in opdracht van het Nederlandse Auschwitz Comité. Stadsdeel centrum heeft de vergunning verstrekt en begeleidt het bouwproces.”.

Het Auschwitz Comité wordt zelfs niet meer als primaire partij genoemd.

Al met al blijkt dus dat de gemeente het project inmiddels als het hare beschouwd. *“Wij gaan bouwen.”* Maar deze wij, deze gemeente, is vanaf het begin doelbewust voorbij gegaan aan de belangen van ons, de bewoners van de stad. Mensen die onderdeel zijn van dat 'wij'.

De gemeente heeft daarmee haar basale plicht en verantwoordelijkheid veronachtzaamd.

Wij vertrouwen erop dat u dit alles bij de behandeling van de zaak zult willen betrekken.

Hoogachtend,
Namens het bestuur van de Plantage-Weesperbuurtvereniging

Petra Catz
Plantage Middenlaan 9, 1018 DA Amsterdam

Producties ingebracht in hoger beroep

Reeds verstuurd met het hoger beroepschrift 24 september 2019

- RVS-1 Email van het Nederlands Auschwitz Comité aan de eigen mailinglist over het belang van de Randvoorwaarden, 3 januari 2017
- RVS-2 Conceptovereenkomst tussen gemeente Amsterdam en het Nederlands Auschwitz Comité, concept versie 10, 4 mei 2018
- RVS-3 email van Frederike Linssen aan gemeente (Blom en Vooren) dd 4 mei 2018
- RVS-4 getekende overeenkomst tussen gemeente Amsterdam en Nederlands Auschwitz Comité dd 28 februari 2019
- RVS-5 emailcorrespondentie tussen R.Vroom en L. de Vries dd 16 juni 2016

Apart verstuurd 10 oktober 2020

- RvS-6 Bundel: Bedenkt eer gij Herdenkt

Als bijlage bij Nadere memorie dd 12 maart 2020 (zie hieronder)

- RVS-7 Concept verslag van de informatieavond 31 mei 2017, opgesteld door freelance notuliste Merel Ligtelijn

PRODUCTIE RVS-7

(markeringen toegevoegd)

Conceptverslag Informatieavond Locatie Namenmonument Weesperstraatstrook
31 mei 2016, 19.15-21.15
Hoftuin Amstelhof, Weesperstraat/Nieuwe Herengracht

Verslag: Merel Ligtelijn (zelfstandig gevestigd)

VRAAG & ANTWOORD

FIJNSTOF EN BOMEN

Deelnemer memoreert dat de Weesperstraat in 2014 is uitgeroepen tot de meest vervuilde straat van Amsterdam: hoog fijnstofgehalte. Met het oog daarop: behoud zo veel mogelijk bomen, kap er niet meer dan gepland en compenseer het groen dat moet verdwijnen op een andere plek in de buurt.

Mw. Meijer: Er blijven zo veel mogelijk bomen in en rond het monument staan. Sommige bomen zijn in slechte staat en moeten verdwijnen. Bomen langs het fietspad worden ingepast in het ontwerp. Het is wellicht mogelijk bomen te compenseren in de directe omgeving, dat moet worden onderzocht.

GEEN RUIMTE VOOR 200.000 NAMEN

- Een deelnemer is gaan rekenen: 400 strekkende meter + 3 meter hoogte biedt te weinig ruimte voor 200.000 namen plus geboorte- en sterftedata en -plaats. Wordt Libeskind de ontwerper van het monument, dan vreest hij dat het zoiets wordt als zijn ontwerp voor een museum in Darmstadt waarin je de weg kwijt raakt (wat daar ook de bedoeling was). Als dat de bedoeling is van dit ontwerp, laat dat dan weten.

Mw. Meijer: Die 400 meter is als randvoorwaarde meegegeven. Of al die namen erop passen, is aan de ontwerper. 3 meter hoogte is nodig om verbijzonderingen te kunnen maken; het is niet de bedoeling persé het geheel tot de nok te vullen met namen.

- Een deelnemer rekt voor: 400 meter voor 200.000 namen. Dat betekent 500 namen per strekkende meter. Kun je de namen 2 meter hoog maken, dan heb je 250 namen per m² nodig. Als je per strekkende meter 10 namen kwijt kunt dan heb je per hoogte meter 25 namen nodig: d.w.z. in de hoogte heb je 4 cm per naam en in de lengte 10 cm. Dit is louter een feitelijke constatering. Wel zullen sommigen een vergrootglas nodig hebben om een naam te kunnen lezen.

DODE HOEKEN, RUIMTELIJKHEID, VOLSTOUWEN EN BEGRENZINGEN

- Deelnemer acht het onmogelijk dat in een ontwerp van 400 strekkende meter géén dode hoeken zouden zitten (waarin bv. junks zich kunnen gaan ophouden). Wie borgt dat het een monument wordt zonder dode hoeken, wie is eindverantwoordelijk?

Mw. Meijer: Je kunt met de hoogte en openingen spelen, met verlichting. Een monument zonder dode hoeken moet mogelijk zijn. De ontwerper moet voldoen aan de randvoorwaarden, aangegeven door de gemeente. Het ontwerp moet verantwoord zijn. De ontwerper kan niet veel afwijken van de randvoorwaarden. Het Auschwitz Comité is de aanvrager/opdrachtgever, de gemeente moet besluiten of voor het ontwerp een vergunning wordt verleend.

- Wat zijn precies de begrenzingen van het monument? De Schaduwkade mag niet worden overschaduwd door het Namenmonument. Houd de openbare ruimte ruimtelijk.

Mw. Meijer: Het is niet goed op de tekening te zien, maar de begrenzing ligt in het verlengde van de voorgevel (??) van het gebouw aan de Nieuwe Keizersgracht. De maximale bouwhoogte is daar 3 meter, maar er mag geen muur komen. De stoep langs de Nieuwe Keizersgracht blijft openbaar.

- Blijft de pispak?

Mw. Meijer: er is vooralsnog geen harde noodzaak deze te verplaatsen omdat deze niet óp de locatie zelf staat.

- Statuur, monument en pispak: is dat een goede combinatie?

Mw. Meijer: dat vind ik een terechte vraag. (kwams geen duidelijk antwoord.)

- Deelnemer is bezorgd dat aan de randen van het monumentgebied toch rotzooi komt te staan, fietsenrekken aan weerszijden en containers.

Mw. Meijer: Voor de containers zal een nieuwe locatie moeten worden gezocht. Aan weerszijden moeten fietsenstallingen komen. Als het ontwerp is vastgesteld wordt een integraal plan gemaakt voor de openbare ruimte. De openbare ruimte moet worden verbeterd. Niet te veel objecten op elkaar, en als mogelijk een iets bredere stoep.

- Deelnemer: De buurt heeft een goede monumentaliteit, zorg dat die niet verloren gaat, behoud de ruimtelijkheid. Er is zorg - op grond van het vorige massale, zwarte, donkere ontwerp - dat de goede monumentaliteit van de buurt telooft. Maak het monumentgebied wat kleiner, voorkom massaliteit. En gebruik lichtere en transparante materialen, zodat het beter past in deze buurt.

NIET NOG EEN MONUMENT & ALS WEL: WAAROM IN AMSTERDAM

- Deelnemer, wier grootvader is weggevoerd uit Amsterdam, vindt dat er al genoeg toeristen komen op de Schiedamskade. Er zijn hier al 3 monumenten, nog een erbij is nergens voor nodig. **[Ze krijgt veel bijval]**.

- Deelnemer vecht het eerste criterium aan van het Auschwitz Comité, namelijk dat het per se moet komen in de joodse buurt. Ook in andere buurten zijn joodse Amsterdammers weggevoerd. Resultaat is een soort ghettovorming hier in de buurt.

- Deelnemer is geen voorstander van het Namenmonument, en is niet de enige. Zij is een voorstander van áctief herdenken.

- Deelnemer wil de bestaande monumenten op de strook gewoon laten staan: die hebben een historisch belang.

- Deelnemer wil graag dat er een peiling komt wie nu voor of tegen het monument is.

Voorzitter: dit is een informatieavond. Zo'n peiling heeft geen status.

- Wat is de status van het monument?

Dhr. Polderman: Het Auschwitz Comité wil dat het een nationaal monument wordt (mede om financiële redenen), dat is het formeel echter nog niet.

Een aanwezig lid van het Auschwitz Comité zegt dat het in oorsprong een nationaal monument is.

- Is er, als het een nationaal monument moet worden, contact opgenomen met andere gemeenten in Nederland waaruit joden zijn weggevoerd? Dat zou een positieve ontwikkeling zijn, in plaats van dat het persé in Amsterdam moet komen (Amsterdams feestje).

PARTICULIER INITIATIEF IN DE OPENBARE RUIMTE & MEERVOUDIGE ONTWERPOPDRACHT

- Deelnemer: Elk particulier initiatief om een gedenk-/kunstwerk te plaatsen in de openbare ruimte moet voldoen aan bepaalde eisen. Er moet een aanbesteding plaatsvinden, leg meerdere visies en schetsontwerpen naast elkaar. Organiseer een open inschrijving.

Dhr Oranje: Het betreft hier een particulier initiatief van een gerespecteerde instelling. Niet alle monumenten worden door de staat opgericht. Ook het net aangelegde monument bij de Dam is een particulier initiatief. Onderhavig plan is 10 jaar terug gestart. Het heeft tijd gekost omdat er op de achtergrond vele gesprekken zijn gevoerd. Uiteindelijk heeft het College met Van der Laan geconstateerd dat er breed draagvlak voor is en besloten dat het een belangrijk initiatief is voor de stad. Geen beauty contest, maar aan de initiatiefnemer om met een aanvaardbaar ontwerp te komen.

- Deelnemer: Kernprobleem is dat een particulier initiatief een plaats krijgt in de openbare ruimte die van ons allemaal is. Kies voor de best mogelijke vorm. Laat een aanbesteding plaatsvinden opdat er een werkelijke weging van inhoudelijke elegante voorstellen met een diepe betekenis kan plaatsvinden waarin ook jonge mensen kunnen meedoen maar waarin ook het beste voorstel zou kunnen winnen. Het moet niet alleen worden gedragen door het Auschwitz Comité maar door een hele gemeenschap, in wezen de hele wereld. **[applaus]**.

Voorzitter: Hoe te bepalen wat het beste ontwerp is?

- Deelnemer: Daar zijn regels voor. En randvoorwaarden geformuleerd door de gemeente, inzake de inrichting/toegankelijkheid van de openbare ruimte. De inhoudelijke discussie moet op kunstniveau gevoerd worden, dus niet alleen door het Auschwitz Comité.

Dhr Oranje zegt dat je die weg kunt kiezen, maar deze ontstaansgeschiedenis heeft een andere context. Cohen committeerde zich als eerste aan dit maatschappelijk initiatief. Daarna Van der Laan, i.s.m. oud-

wethouder Gerson. Achter de schermen vond jarenlang een breed maatschappelijk proces plaats. De gemeente koos voor een andere manier om tot dit resultaat te komen (alle locaties inventariseren, met daarbij een wegingskader). De individuele beoordeling van de locaties vond plaatsgevonden nadat een keuze was gemaakt over kaders en locaties. De initiatiefnemers moeten met een architect komen. Waak ervoor brede maatschappelijke discussies te voeren over een ontwerp. Dat kan resulteren in uiteindelijk in een nog groter aantal ontevreden partijen.

- Volgens deelnemer verstrekt Oranje hier misleidende informatie. Cohen, weet zij uit eerste hand, was tegen het monument, om die reden is de discussie daarover beëindigd.

- Deelnemer krijgt niet de indruk dat over een nieuw ontwerp wordt gesproken. Als er sprake was geweest van een nieuw ontwerp had de avond anders moeten zijn ingekleed.

Het voorliggende ontwerp zoals gepresenteerd voor het Wertheimpark is te massaal voor de kleinschalige Amsterdamse binnenstad. Dat is meer iets voor het Museumplein.

Mw. Meijer: Het ontwerp voor het Wertheimplantsoen was compacter. Dat moet in deze omgeving worden ingepast.

- Een deelnemer vraagt het Auschwitz Comité breder te kijken dan louter Libeskind. Velen stuit de massaliteit van het ontwerp tegen de borst. Er zou meer empathie moeten komen in het uiteindelijke ontwerp. De ontwerpprincipes zijn bepaald door de bestuurder, maar om recht te doen aan de gevoelswaarde die je eraan wilt ontleen, moet je er een meervoudige opdracht van maken [applaus].

- Deelnemer memoreert dat o.a. het onderzoeksbureau Haskoning het oorspronkelijke plan van Libeskind (met rechte) behoorlijk heeft afgebrand. Het was een onveilig, gevaarlijk plan met veel dode hoeken en dooie gangen. Zelf heeft deelnemer een dergelijk rapport gemaakt en toegelicht in de raadsvergadering. Niet alleen de massaliteit van het ontwerp ontlokt veel kritiek bij de burger, ook de inhoudelijke criteria van het plan. Denk na over o.a. materiaalkeuze en duurzaamheid: de gemeente moet duidelijke eisen stellen aan het ontwerp.

- Deelnemer vindt dat de inhoudelijke discussie over het ontwerp moet worden gevoerd door professionals, in samenspraak met burgers. Met alle respect, kan die discussie niet worden gevoerd met de gemeente omdat de gemeente die positie niet in mag nemen. De gemeente heeft tot taak pragmatische randvoorwaarden te stellen. De hedendaagse kunstpraktijk denkt niet in staal, steen en beton. 'Je kunt bijvoorbeeld denken aan digitaal, aan een geluid, aan het doorgeven van een naam. Je kunt een reeks van mensen maken tot in Israël die allemaal de naam doorgeven.'

- Deelnemer stelt voor het toekomstige ontwerp bijtijds, dus in schetsvorm, te komen bespreken op een informatieavond om het draagvlak in de buurt te maximaliseren.

Dhr Polderman zal dit verzoek als klemmend beroep overbrengen aan het Auschwitz Comité.

INFORMATIEAVOND OVER LOCATIEKEUZE

Voorzitter: De informatieavond gaat over de locatiekeuze, niet over het ontwerp.

- Deelnemer vindt dat het paard hier achter de wagen wordt gespannen. Hoe te kiezen voor een locatie als je niet weet welk ontwerp er gaat komen? Schizofrene situatie. De geschiedenis herhaalt zich: we gaan dezelfde discussies voeren als voorheen. Geef de opdracht aan meerdere kunstenaars, kies een geschikt ontwerp en zoek dan een passende locatie.

- Deelnemer: Als het ontwerp niet meespeelt bij de afweging van locaties betekent dit dan dat er ook weer andere locaties aan de orde kunnen komen?

Dhr. Polderman denkt van niet. Die discussie is gesloten. Deze locatie kwam als een van de beste uit de bus. Dat wil niet zeggen dat het ontwerp van Libeskind hier moet komen, al is de kans groot. De keuze van de architect is aan de initiatiefnemer. Weer opnieuw beginnen is niet aan de orde. De locatiekeuze staat los van het ontwerp zoals dat nu op ieders netvlies staat.

HOE IS HET MAATSCHAPPELIJK DRAAGVLAK VOOR MONUMENT GETOETST?

Deelnemer vraagt hoe dat vermeende brede draagvlak voor nog een Namenmonument is getoetst.

Dhr. Oranje: Dat is getoetst door burgemeester Van der Laan i.s.m. 'informatieur' Hans Gerson, met vele joodse organisaties de afgelopen jaren. Cohen kwam indertijd tot de conclusie dat er onvoldoende draagvlak en overeenstemming waren. Hierna is later een hernieuwde poging gedaan overeenstemming te bereiken met joodse organisaties. Vervolgens heeft het College geconstateerd dat er voldoende draagvlak is voor plaatsing van dit monument. De vraag is niet of er een monument komt, maar waar dit komt.

WERKWIJZE

- Deelnemer vindt het schimmig dat Haskoning 16 locaties heeft onderzocht waarvan niet duidelijk is waarom juist deze 16 zijn gekozen hetgeen echter weer zou zijn gebaseerd op het rapport van Haskoning.
- Deelnemer benadrukt dat de gemeente wel dezelfde criteria moet hanteren als het onderzoeksbureau, rafel geen criteria uiteen, wees consistent en helder. Zo is de eis van het onderzoeksbureau dat de plek afsluitbaar moet zijn niet meegenomen in de criteria zoals door de gemeente geformuleerd.

Mw Meijer: De gemeente heeft dezelfde criteria gebruikt in de haalbaarheidsstudie. Alleen het criterium 'aanraakbaarheid' ontbreekt nog.

FOTOMONTAGE

Deelnemer laat foto zien (dia) van de strook waarin het massale monument van Libeskind is ingemonteerd. Een zware zwarte muur: is dit een realistisch beeld van hoe de bewoners Nieuwe Keizersgracht in de toekomst tegen het monument zullen gaan aankijken?

Dhr. Oranje antwoordt ontkennend. 'Nee.'